

Vlaams
Parlement

vergadering **C297**
zittingsjaar 2015-2016

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Leefmilieu, Natuur, Ruimtelijke Ordening,
Energie en Dierenwelzijn

van 20 september 2016

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Bart Nevens aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het beleid inzake plastic zakken – 2618 (2015-2016)	3
VRAAG OM UITLEG van Rob Beenders aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de impact van de nieuwe waterfactuur op de waterrekening van studenten – 2631 (2015-2016)	
VRAAG OM UITLEG van Katrien Schryvers aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de waterfactuur voor studentenkotens – 2634 (2015-2016)	5
VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over waterscans – 2640 (2015-2016)	11
VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over pmd-inzamelingen – 2641 (2015-2016)	13
VRAAG OM UITLEG van Wilfried Vandaele aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het technisch beheer door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) van gebieden die niet zijn eigendom zijn – 2687 (2015-2016)	15
VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de bezorgdheid van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) inzake de vooruitgang van het digitale proces met betrekking tot de omgevingsvergunning – 2722 (2015-2016)	16

**VRAAG OM UITLEG van Bart Nevens aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het beleid inzake plastic zakken
– 2618 (2015-2016)**

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Nevens heeft het woord.

Bart Nevens (N-VA): Voorzitter, minister, collega's, ik heb eerder al vragen gesteld over het beleid rond plastic zakken. We hebben vandaag al een initiatief in dat verband genomen. Ik blijf erbij dat we het best brongerichte maatregelen nemen, want dan hoeven we die plastics en microplastics niet uit het water te halen.

De verschillende staatshervormingen hebben ertoe geleid dat een aantal bevoegdheden terechtkwamen op het niveau waar ze thuishoren, namelijk de deelstaten. Het is nog niet voldoende, maar vroeg of laat zal zich dat voltrekken. Helaas ging dat niet gepaard met de overdracht van homogene bevoegdheidspakketten, maar wel met rommelige constructies en heterogene bevoegdheidspakketten, waardoor verschillende politieke entiteiten bevoegd kunnen zijn voor bepaalde materies.

Die onoverzichtelijke bevoegdheidsverdeling geldt helaas ook als het over Leefmilieu gaat. Dat leidde er in mei toe dat Vlaams minister van Leefmilieu Schauvliege en haar federale collega Marghem, die ook een bevoegdheid heeft in deze materie, een verschillend beleid voorstelden voor het gebruik van plastic zakjes. In de plenaire vergadering van 11 mei 2016 antwoordde de minister dat haar federale collega tijdens de rondetafelgesprekken met de andere gewesten en de federale overheid had aangegeven dat ze het initiatief inzake het beleid rond plastic zakken aan de deelstaten zou laten. Dat stond uiteraard in schril contrast met de verklaringen die minister Marghem in de media deed.

Minister, op 6 juli zaten de verschillende overheden opnieuw samen, om tot een gezamenlijke oplossing te komen. Wat was de uitkomst van die bijeenkomst? Welk beleid mag de Vlaming nu verwachten rond plastic zakken? Vanaf wanneer zal dat in werking treden? U gaf eerder al aan dat u de ecologische alternatieven voor de conventionele plastic zakken wou laten onderzoeken. Hoever staat u daarmee? Zijn daar al beslissingen rond genomen?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega Nevens, ik ben voorstander van een verbod op het gebruik van plastic draagtassen. Ik heb ook een verbod voorgesteld aan de Vlaamse Regering in het voorontwerp van verzameldecreet. De regering heeft beslist om dat niet te behouden.

Er zijn nog geen knopen doorgehakt. Een geharmoniseerde aanpak in België blijft belangrijk voor mij. Daarom moeten we trachten om tot een gewestelijke overeenstemming te komen wat betreft de mogelijke uitzonderingen op een verbod, bijvoorbeeld voor zeer lichte plastic zakjes, zakjes gemaakt uit bioplastics, zakken uit gerecycleerd materiaal, of voor specifieke sectoren of toepassingen.

Bepaalde alternatieven zijn vanuit ecologisch oogpunt minder wenselijk. Het is belangrijk dat we daar de nodige aandacht aan besteden. Er is heel wat onderzoek, dat intussen uiteraard ook verder loopt. Wat zijn de inzichten op dit moment? We weten dat biodegradeerbare of composteerbare zakken het probleem van zwerfvuil niet zullen oplossen. Biodegradatie en compostering zijn namelijk ook afhankelijk van omgevingsfactoren. Composteerbare plastics kunnen in een industriële composteerinstallatie, waar de omgevingsfactoren optimaal en stabiel zijn, wel

volledig composteren. Het is echter belangrijk dat die alternatieven ook thuis gecomposteerd kunnen worden, en daar knelt het schoentje. Indien een uitzondering voor thuis composteerbare zakjes zou worden ingevoerd, dan zullen de volumes van die plastic zakjes die zogezegd composteerbaar zijn, in de compostering toenemen. De verhouding tussen organisch afval en plastic kan daardoor verstoord worden, waardoor het proces niet meer slaagt. Ook kunnen eventuele voor- of nabehandelingen in de composteerinstallatie cruciaal zijn om dat al of niet te doen lukken. Verder is een goede discipline van de burger vereist om te garanderen dat de condities in de compostbak of composthoop thuis ook optimaal blijven.

We moeten opletten dat we met die composteerbare plastics uiteindelijk niet de bodem gaan verontreinigen, doordat ze onvoldoende composteren. We moeten zien dat de plastic soep, zoals we die kennen in de zee, geen plastic grondsoep wordt. Net om verontreiniging te voorkomen en de sorteerboodschap duidelijk te houden, laat onze huidige manier van gft-inzameling in Vlaanderen bijvoorbeeld ook geen verpakkingen toe. Die belangrijke aandachtspunten en de aanwezige knowhow bij onze composteerders en intercommunales zullen mee bepalen hoe geschikt composteerbare plastics zijn. De Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) publiceerde eind vorig jaar nog een rapport over bioplastics, dat die aandachtspunten identificeert en samenvat.

Ook alternatieven die gemaakt zijn uit gerecycleerde materialen, worden onderzocht. Een recente Nederlandse studie, 'DoorTASend', uitgevoerd door het Kennisinstituut Duurzaam Verpakken, wees uit dat draagtassen uit gerecycleerde materialen een lagere milieu-impact hebben dan primaire materialen. We weten ook dat papieren zakken daar niet altijd beter in scoren.

Evengoed bestaat de kans dat een afschaffing van de zeer lichte plastic zakjes bijvoorbeeld kan leiden tot meer voorverpakte groenten en fruit, of ervoor zal zorgen dat er op een alternatieve wijze verpakt zal worden, die daarom niet altijd beter is voor het milieu.

We moeten onderbouwde argumenten dus zeker meenemen, uiteraard ook in het overleg met de andere gewesten en de federale overheid. Het beste zou zijn dat we daar op één lijn komen, ook wat betreft de uitzonderingen op het verbod. Alleen op die manier is het duidelijk voor de consument en hebben we ook het beste resultaat voor ons leefmilieu. Dat zijn voor mij de twee parameters. Ik ben voor een verbod, en wat mij betreft, mocht dat er al zijn, maar het moet duidelijk en eenduidig zijn en tot minder plastic leiden.

De voorzitter: De heer Nevens heeft het woord.

Bart Nevens (N-VA): Bedankt voor het antwoord, minister. U hebt aangehaald dat er vandaag weinig of geen alternatief is. De papieren zak is bijvoorbeeld geen alternatief. De biodegradeerbare zakken zijn maar een alternatief tot op een bepaalde hoogte, namelijk als ze op een degelijke manier worden afgevoerd en gecomposteerd in een industriële installatie.

Ik blijf erbij dat, als we geen plastic zakjes meer wensen, er voor de consument een alternatief moet zijn dat milieuvriendelijker is dan de plastic zakjes van vandaag. U moet er dus eerst voor zorgen dat er een alternatief is en dan verdere stappen ondernemen om de consument ertoe aan te zetten om die alternatieven ook te gebruiken.

U bent wel handig rond de vraag heen gefietst over wat er op 6 juli is afgesproken tussen de verschillende gewesten. Ik had daar graag nog een antwoord op gekregen.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega Nevens, er is een perfect alternatief dat bijzonder milieuvriendelijk is, namelijk de herbruikbare tas. U kent die wellicht. Die kun je perfect meenemen naar de winkel.

Ik ben in mijn enthousiasme inderdaad vergeten te antwoorden op uw vraag over de vergadering van 6 juli. Dat punt is daar niet besproken. Men had namelijk gezegd dat er tekstvoorstellen waren vanuit het federale niveau, maar op het laatste moment bleek dat er geen tekstvoorstellen waren, waardoor het onderwerp niet behandeld is. Het zal besproken worden op de volgende vergadering.

De voorzitter: De heer Nevens heeft het woord.

Bart Nevens (N-VA): Minister, ik dank u voor uw antwoord. Ik zal me in de toekomst genoodzaakt zien opnieuw een vraag om uitleg in te dienen om te zien wat uiteindelijk uit de bus is gekomen. Hopelijk zullen er dan wel teksten zijn en zullen we weten waar we in Vlaanderen aan toe zijn. Zal er een verbod komen op het gebruik van plastic zakjes? Minister Marghem heeft gecommuniceerd over de invoering van een verbod op de verkoop van plastic zakjes. Het is belangrijk dat hierover een gezamenlijk standpunt wordt ingenomen. Wat de alternatieven betreft, geef ik u volkomen gelijk. We moeten de herbruikbare zak promoten. Dit moet bij onze consumenten en bij onze inwoners de norm worden.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Rob Beenders aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de impact van de nieuwe waterfactuur op de waterrekening van studenten – 2631 (2015-2016)

VRAAG OM UITLEG van Katrien Schryvers aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de waterfactuur voor studentenkoten – 2634 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Beenders heeft het woord.

Rob Beenders (sp.a): Voorzitter, deze vraag is eigenlijk gebaseerd op het Waterverkoopreglement dat sinds 1 januari 2016 van kracht is. Volgens dit reglement moet voor elke wooneenheid een zogenaamd vastrecht worden betaald. Dit tarief is voor heel Vlaanderen gelijkgetrokken.

De definitie van een wooneenheid is heel duidelijk in het Waterverkoopreglement opgenomen. Een wooneenheid moet afzonderlijk kunnen worden gebruikt en bestaat uit een woonruimte, gecombineerd met een toilet, een douche of bad en een keuken of kitchenette. Op dat vlak is er zeker al duidelijkheid.

Collectieve studentenhuysvesting die bestaat uit koten met een badkamer en een kitchenette voldoet momenteel aan deze definitie. Ten gevolge van deze interpretatie van de definitie belanden een aantal exuberante facturen op tafel. Ten gevolge van de forfaitarisering blijken de waterfacturen sinds 1 januari 2016 eveneens ernstig op te lopen. Heel wat studenten betalen momenteel meer aan het vastrecht dan aan het eigenlijke waterverbruik.

Minister, volgens mij is dit nooit de bedoeling van uw hervorming geweest. U hebt steeds verklaard dat u de mensen die weinig verbruiken, wilt belonen. Met de sterke forfaitarisering kunnen we die doelstelling natuurlijk niet behalen.

Studenten zijn bijna nooit gedomicilieerd op de plek waar ze studeren. Hierdoor kunnen ze niet genieten van een korting op het vastrecht en betalen ze in feite de volle pot. Voor heel wat studenten komt dit neer op een bijkomend forfaitair bedrag van 100 euro per jaar, zelfs al er nog geen druppel water uit de kraan is gevloeid. Dit lijkt me buitensporig.

Gezien de vele reacties die we hebben ontvangen, interpreteren de drinkwatermaatschappijen de definitie blijkbaar niet altijd op dezelfde manier. Bepaalde studentenkoten krijgen een korting voor gedomicilieerde bewoners, zelfs al zijn er gedomicilieerde bewoners. In andere gevallen merken we dan weer dat de drinkwatermaatschappijen andere invullingen hanteren dan wat in het Waterverkoopreglement staat. Dit lijkt me niet eerlijk.

De transparantie blijkt ook zoek. In veel correspondentie met de drinkwatermaatschappijen blijkt een dialoog onmogelijk. Zelfs indien juridische stappen zijn gezet, bestaat de reactie op de weigering buitensporige facturen te betalen uit het sturen van technici naar studentenkoten om het water af te sluiten.

Kortom, op het terrein vinden zaken plaats die volgens mij uw bedoeling niet waren. We stellen dan ook vast dat heel wat eigenaars van grote collectieve studentenhuysvestingen niet meer weten waar ze aan toe zijn. Ze willen duidelijkheid. Volgens ons ligt de oplossing echter voor de hand.

In het Waterverkoopreglement is in een uitzondering voorzien. Binnen het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin worden de rusthuizen van het vastrecht vrijgesteld. Hierdoor betalen ze op een correcte wijze voor het water dat ze effectief verbruiken. Voor studenten blijkt dit niet het geval te zijn. Hierdoor worden senioren ten opzicht van studenten bevoordeeld. Dit kan volgens ons eerlijker verlopen. Ook voor de collectieve studentenhuysvesting zou er een uitzonderingsregel moeten komen.

Minister, ik heb met betrekking tot deze situatie drie concrete vragen. Ten eerste, erkent u dat veel individuele studenten die in collectieve huysvestingsinitiatieven gehuysvest zijn, een waterrekening met 100 euro aan vastrecht moeten betalen? Erkent u dat dit meer dan eens een grotere kost vormt dan de effectieve kostprijs van het waterverbruik zelf? Ten tweede, op welke manier garandeert u dat de verschillende drinkwatermaatschappijen het Waterverkoopreglement op een gelijkaardige manier interpreteren en toepassen? Ten derde, bent u bereid de studentenkoten in collectieve huysvesting, naar analogie met de wooneenheden in zorginstellingen, uit te sluiten van de verplichting over een individuele meter te beschikken? Hierdoor zou het vastrecht per collectieve huysvesting in plaats van per kamer worden berekend.

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (CD&V): Voorzitter, ik ben vast lid noch plaatsvervangend lid van deze commissie, maar ik heb toch een vraag om uitleg ingediend. Ik houd me immers al langer bezig met de problematiek van de regelgeving met betrekking tot studentenkamers. Het is de verdienste van de heer Beenders dat hij dit probleem heeft aangekaart - ere wie ere toekomt. Hij heeft om duidelijkheid gevraagd met betrekking tot de waterfactuur voor studentenkamers.

Vorig jaar heeft de commissie Wonen met betrekking tot de regelgeving betreffende de huur van studentenkamers een conceptnota opgesteld. Het gaat dan om het algemeen probleem en niet specifiek om de waterfactuur.

Het probleem van de onduidelijkheid stelt zich ook vaak met betrekking tot de huurovereenkomsten en de aanrekening van kosten voor energie, elektriciteit, verwarming, water en dergelijke. Dit komt in de conceptnota aan bod. Dit staat

los van deze problematiek. Studenten of ouders komen op het einde van het academiejaar vaak voor verrassingen te staan. De conceptnota vormt een aanzet om hiervoor een oplossing te vinden.

Minister, u hebt kunnen lezen dat de heer Beenders de problematiek van de nieuwe regelgeving voor de waterfactuur heeft aangekaart. Het gaat dan specifiek om het probleem van de wijze waarop een wooneenheid in het licht van die regelgeving wordt geïnterpreteerd. Nadien hebt u hier in de pers duidelijkheid over gecreëerd.

Ik citeer: "In een kot met een gemeenschappelijke keuken en dito sanitair geldt de kamer op zich niet als aparte wooneenheid en als men een huis met vijf studenten heeft, geldt slechts eenmaal het vastrecht. Daarnaast zijn er vanzelfsprekend verbruikskosten. Een studentenwoning met een eigen keuken of kitchenette en een eigen douche is wel een wooneenheid en betaalt apart het vastrecht."

De hogescholen en de huisvestingsdiensten van de universiteiten hebben nog een ander probleem aangekaart, namelijk het probleem dat de meeste studenten niet zijn gedomicilieerd in de studentenkamer die ze huren. Hierdoor komen ze veel sneller in het luxetarief terecht en dat tarief is hoger dan het vast tarief.

Minister, ik zou u willen vragen om binnen de muren van dit parlement en in het verslag van deze commissievergadering duidelijkheid te scheppen. Hoe interpreteert u de definitie van de term 'wooneenheid' met betrekking tot studentenkamers? Ik stel die vraag omdat er duidelijk nood aan een eenvormige interpretatie is. Waarom wordt het vastrecht met betrekking tot de waterfactuur en de energieheffing op verschillende manieren berekend? Is er, om het studeren betaalbaar te houden, een mogelijkheid om de berekening van het vastrecht voor studentenkamers per watermeter in plaats van per wooneenheid uit te voeren? Kunt u volledige duidelijkheid creëren? Is een aanpassing van de regelgeving nodig? Is het probleem dat studenten meestal niet zijn ingeschreven op de plaats waar ze studeren en hierdoor sneller in het luxetarief terechtkomen u bekend? Kunt u hier een oplossing voor vinden?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voorzitter, ik wil met de definitie van een wooneenheid beginnen. In het Drinkwaterdecreet staat dit heel duidelijk gedefinieerd. Aangezien dit decreet door het Vlaams Parlement is goedgekeurd, ga ik ervan uit dat alle Vlaamse volksvertegenwoordigers zeer goed weten wat erin staat. In het decreet staat het volgende: "Een wooneenheid is elke wooneenheid in een woongebouw die ontworpen of aangepast is om afzonderlijk te worden gebruikt en die minstens over de volgende voorzieningen beschikt: een woonruimte, in combinatie met een toilet, een douche of bad en een keuken of kitchenette."

In mensentaal uitgedrukt en op basis van de vragen: een studio is een wooneenheid, maar een eenvoudig studentenkot is dat niet. Deze definitie is duidelijk en kan op het terrein eenduidig worden toegepast. Inzake domiciliëring, mevrouw Schryvers: wie gedomicilieerd is op zijn studentenkot, krijgt daar de korting voor domiciliëring. Anders krijgt men thuis de korting toegekend. Men kan niet op twee adressen de korting toekennen. Dat is de definitie zoals ze door het parlement werd goedgekeurd.

Studenten die zich vestigen in een kot dat aan de definitie van wooneenheid voldoet, dus met alle voorzieningen en dus eigenlijk een soort studio, betalen een vastrecht van 100 euro als ze er niet gedomicilieerd zijn. Ze hebben vervolgens ook recht op 30 kubieke meter drinkwater aan het lage tarief. Dat de kosten van dit vastrecht groter zijn dan de kost voor het effectieve waterverbruik kan, maar

is niet altijd het geval. Dat hangt allemaal af van het effectieve waterverbruik. Tot daar de definitie van wooneenheid en het effectieve watergegeven.

Het waterverkoopreglement, mijnheer Beenders, is een Vlaamse aangelegenheid die de drinkwatermaatschappijen moeten toepassen en respecteren. Daar is toezicht op. De toezichthouders binnen de Vlaamse overheid doen dat en nemen gerichte initiatieven.

Ik wil beklemtonen dat abonnees de mogelijkheid hebben om bij hun drinkwatermaatschappij klacht in te dienen rond hun waterfactuur. Dat kan ook indien de abonnee van mening is dat het aantal wooneenheden dat op de factuur wordt aangerekend, niet klopt. Als de abonnee zich dan niet kan vinden in het antwoord van de drinkwatermaatschappij kan hij bij de toezichthouder een tweedelijnsklacht indienen. Er is dus wel degelijk toezicht.

Door de individuele bemetering wordt het vastrecht berekend vanuit het gelijkheidsbeginsel en staat de aanrekening van het vastrecht per wooneenheid los van de bemeteringssituatie of eigendomssituatie van het gebouw. Het is dus niet zo dat de uitzondering tot verplichting van individuele bemetering bij de bouw van zorginstellingen een impact heeft op de waterfactuur. Studentenloten uitsluiten van de verplichting tot individuele bemetering zal dus niets veranderen aan de verplichting tot de betaling van een vastrecht. Er zijn in Vlaanderen nog veel gebouwen met een collectieve bemetering.

Ik ben wel bereid om de vraag of het opportuun is om studentenloten uit te sluiten van de verplichting tot individuele bemetering mee te nemen in de evaluatie van het algemeen waterverkoopreglement. Daarbij wens ik tegelijk op te merken dat de gezamenlijke bemetering van het waterverbruik in collectief bewoonde panden vaak tot onvrede tussen de bewoners leidt. Voor een aantal panden waar vandaag studenten op kot zijn, is het goed mogelijk dat er in de toekomst gewone bewoning komt, zeker als het studio's betreft. Voor nieuwbouw van dergelijke panden is het dus zeker aangewezen om individuele bemetering te installeren.

Het vastrecht op de waterfactuur en de energieheffing worden anders berekend. Het zijn twee aparte systemen. Het is een complexe materie omdat onder energie zowel federale als gewestelijke bevoegdheden vallen. Wat het waterbeleid betreft, is het streefdoel om in aparte wooneenheden in zo veel mogelijk individuele bemetering te voorzien. Ik wil herhalen dat collectieve bemetering vaak een bron van conflicten is. Per wooneenheid wordt een vastrecht aangerekend. De opbrengsten van de aangerekende vastrechten zijn lager dan de vaste kosten voor de aanleg en het onderhoud van de drinkwaterinfrastructuur, de riolering en de waterzuivering. Ik wil dat ook zo houden. Zo blijft natuurlijk de prikkel bestaan voor de abonnee om zuinig met water om te springen.

Ik wil er ook op wijzen dat studentenloten die aan de definitie van wooneenheid voldoen, de facto studio's of appartementen zijn. Voor studenten die op een studentenkot verblijven met of gemeenschappelijk sanitair of een gemeenschappelijke keuken is de vraag niet aan de orde. De kosten van het waterverbruik zullen bij normaal verbruik voor de student dus ook laag zijn.

Vanuit het gelijkheidsbeginsel staat de aanrekening van een vaste vergoeding per wooneenheid los van de bemeterings- of eigendomssituatie van het gebouw. Er zullen ook heel wat panden zijn met gemengd gebruik: deels studenten, deels niet-studenten. Daarnaast hebben zeker niet alle wooneenheden een watermeter, waardoor uw voorstel om voor studentenloten de berekening van het vastrecht sowieso te laten gebeuren per watermeter in plaats van per wooneenheid praktisch gezien bijna onmogelijk is. De wooneenheid die als studentenkot wordt gebruikt, kan immers niet anders worden beschouwd dan eenzelfde wooneenheid die niet in het kader van de verhuur aan studenten benut wordt.

De huidige regelgeving waarbij per wooneenheid een vastrecht wordt aangerekend, is helder, eenvoudig en niet discriminerend. Het was een duidelijke beleidskeuze, die hier in het parlement bevestigd is, om de aanrekening van de kosten via de waterfactuur te uniformiseren over heel Vlaanderen. Het vastrecht wordt nu uniform aangerekend: 100 euro per wooneenheid met een korting van 20 euro per gedomicilieerde. Een wooneenheid wordt daarbij dus duidelijk gedefinieerd zoals ik net al zei.

Ik zie geen redenen om die regelgeving te verduidelijken.

De voorzitter: De heer Beenders heeft het woord.

Rob Beenders (sp.a): Minister, wat u zegt, klopt. Dat is ook mijn interpretatie van de reglementering. Het probleem is dat er in de praktijk voorbeelden zijn die toch wel de wenkbrauwen doen fronsen, zoals facturen die vorig jaar niet bestonden en nu ineens 17.000 euro bedragen of eigenaars van collectieve studentenhuysvesting die proberen in dialoog te gaan met de watermaatschappij en gewoon geen gehoor krijgen. Dat zijn de gevolgen op het terrein, en dat is jammer.

Het kan niet de bedoeling zijn, en dat was ook nooit uw bedoeling met de hervorming van de waterfactuur, om alles duurder te maken met een vast forfait. Dat heb ik u nooit horen zeggen. U hebt altijd gezegd dat de mensen moeten weten wat water kost, dat water niet gratis is, dat gratis niet bestaat en dat de mensen moeten weten dat de zuivering van water geld kost. Dat was uw verhaal. We hebben daarover gediscussieerd maar dat werd uiteindelijk beslist.

Daarom klopt dit verhaal vandaag de dag niet voor studenten. U zegt dat een studentenkot en een studio verschillen. Ik ben een heel aantal complexen gaan bekijken. Ik noem dat geen studio of appartement. Dat is één ruimte met een kookplaatje, een soort wasplek die ik echt niet kan interpreteren als een douche of bad, maar men moet daar wel 100 euro vastrecht betalen. Die interpretatie is in het voordeel van de drinkwatermaatschappijen.

De dialoog met de eigenaars van de studentenkoten verloopt vandaag moeizaam. Als er zomaar 100 euro extra wordt gevraagd en men heeft een complex van 99 koten die ineens wooneenheden zijn, dan is dat 10.000 euro. Die immense kost wordt integraal doorgerekend aan de student. Dat is een probleem. Ik heb heel wat van die dossiers. Ik wil die gerust aan u overmaken zodat u die kunt bekijken en een oplossing kunt zoeken.

Ik vind het goed dat u de verplichting van de individuele bemetering wilt herbekijken. Dat kan voor heel wat projecten een oplossing bieden. Misschien moet u bij de evaluatie eens kijken of u de definitie van wooneenheid kunt veranderen in een definitie van verblijfseenheid. Een student die niet gedomicilieerd is, woont daar niet. We kunnen niet spreken van een wooneenheid. Ze kunnen niet dezelfde rekening krijgen als iemand die in een huis gedomicilieerd is en daar tegelijk een korting voor krijgt. Een student die in een wooneenheid verblijft om te studeren en 106 euro moet betalen zonder dat er een druppel water uit de kraan komt, dat is niet correct. Ik vermoed dat we allebei voelen dat dat wringt. Ik wil wel discussiëren over de betaling van een vastrecht op een studentenkot, maar misschien toch niet de volle pot. De drinkwatermaatschappijen interpreteren de definitie van wooneenheid te gemakkelijk om eigenlijk een soort taks te innen waar men zich heel moeilijk tegen kan verdedigen. Ik hoop dat dit bij de evaluatie wordt herbekeken zodat voor studenten die niet gedomicilieerd zijn, een ander tarief komt terwijl men toch spreekt van een wooneenheid zodat ze geen 106 euro moeten betalen.

Men kan geen twee keer een korting krijgen. Wie thuis gedomicilieerd is, krijgt daar een korting; wie op kot zit, krijgt die niet. Dat is correct, want men is er niet gedomicilieerd, maar men moet wel twee keer een vastrecht betalen. We moeten vooral opletten dat we die tarieven van energie en water niet te sterk gaan

forfaitariseren, want waarom zouden studenten of Vlamingen dan nog rationeel proberen om te springen met water? Als het forfait al zo hoog is, zijn we niet meer gemotiveerd om zuinig om te gaan met water omdat die kost zo marginaal is ten opzichte van het forfait. Zo gaan we aan het doel van de hervorming van de waterfactuur voorbij.

We hebben heel veel gemeenschappelijke doelstellingen in de hervorming van de waterfactuur. Ik hoop dat we een grondige evaluatie kunnen doen. Vanuit de oppositie wil ik zelfs voorstellen, met alle inhoud die we hebben, om die evaluatie op een heel constructieve manier op tafel te leggen zodat ze met de eventuele hervormingen ook op het terrein voelbaar zal zijn, zodat iedereen het gevoel heeft dat de waterfactuur op een eerlijke manier is samengesteld. Vandaag zijn er op het terrein heel wat misverstanden. Als ik u daarmee van dienst kan zijn, wil ik heel graag aan die evaluatie meewerken. Ik hoop dat u het vastrecht voor studentenkamers wilt herbekijken en hervormen naar een redelijker bedrag dat de studenten sowieso zullen moeten betalen.

De voorzitter: Mevrouw Schryvers heeft het woord.

Katrien Schryvers (CD&V): Minister, uw antwoord is zeer duidelijk. Daar kan heel weinig discussie over zijn. Als het in de praktijk niet door alle watermaatschappijen wordt toegepast, is het misschien wel nodig om dat nog eens duidelijk te maken. Hier is het nu uitdrukkelijk gesteld, maar in de praktijk moet het ook worden toegepast. Als de verhuurder doorrekent aan zijn huurders, heeft hij er relatief weinig belang bij om een klacht in te dienen tegen een foutieve beoordeling van zijn gebouw dat is ingedeeld in studentenkamers. Dan dreigt de student daar de dupe van te worden en te worden geconfronteerd met onzekerheid.

Mijnheer Beenders, misschien ligt het aan mij, maar als u voorstelt om de wooneenheden te vervangen door verblijfseenheden, dan begrijp ik dat niet. Dat heeft net het omgekeerde effect. Dan gaat iedereen in elke studentenkamer, ook als er geen sanitair is, het vastrecht moeten betalen. Dat kan toch niet uw bedoeling zijn.

Minister, mijn uiteindelijke doelstelling is dat studenten zoveel mogelijk duidelijkheid hebben. Een van uw voorstellen in de conceptnota is dat een verhuurder zou kunnen worden verplicht om bij het aangaan van het huurcontract bijvoorbeeld de facturen van andere studenten van de voorbije twee jaren te laten zien, zodat men enig zicht heeft op het verbruik van elektriciteit, verwarming en water. Vanzelfsprekend kan dat nu nog niet voor water, want er is een nieuwe regeling. Een oud overzicht zal daarover geen duidelijkheid geven. Ik wil hiermee onderlijnen dat mensen niet voor grote verrassingen komen te staan, en dat de student kan nagaan of zijn individuele rechten, namelijk de beoordeling van een wooneenheid, worden gerespecteerd.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Ik heb enkele voorstellen tot mogelijke aanpassing gehoord, waarbij we een aantal kanttekeningen kunnen maken. Je hebt ook tweede verblijven. Dat zijn zaken die we goed in het achterhoofd hebben gehouden toen we die definitie hebben uitgewerkt.

We hebben wel een evaluatie gepland, maar we hoeven niet zo lang te wachten. Als er interpretatieproblemen of weigeringen zijn in dossiers van watermaatschappijen, bezorg ons die en dan geven we die aan de toezichthouder om na te gaan of de drinkwatermaatschappijen dat correct toepassen. Dat is de eerste belangrijke stap. We moeten niet wachten tot de evaluatie, we kunnen vandaag al actie ondernemen. Op die manier kunnen we sommige zaken sneller oplossen.

De voorzitter: De heer Beenders heeft het woord.

Rob Beenders (sp.a): Ik zal zeker vragen dat ze de dossiers opnieuw overmaken. Ze zijn al een keer overgemaakt, maar er werd nooit gevolg aan gegeven. Het antwoord dat die mensen kregen, was dat een techniek naar de desbetreffende complexen ging en hun 48 uur de tijd gaf om de hoge facturen te betalen. Men zou het water afsluiten. Dit antwoord kregen ze nadat er procedures werden ingezet om het op te lossen.

Minister, het is goed dat u vandaag al alle interpretatiefouten wilt beoordelen. We zullen dat ook zo overmaken en dat blijven steunen. Dit alles met een doel: zorgen dat de interpretatie op de juiste manier gebeurt voor elke waterfactuur. Ik hoop dat elke drinkwatermaatschappij door alle politieke afgevaardigden die toch in die raden van bestuur zitten, zal worden opgevolgd. Die politici moeten ervoor zorgen dat de student uiteindelijk niet de rekening zal betalen.

Mevrouw Schryvers, het is zeker niet mijn bedoeling iedereen die in een kot verblijft, taks te laten betalen. De definitie van wooneenheid vandaag is niet helemaal toepasbaar op een student die in een kot zit. Minister, u hebt altijd gezegd dat u het vastrecht wilt laten verminderen door een korting te geven. Dat was geen slecht principe. Dat is echter niet toepasbaar als je niet gedomicilieerd bent, en dan moet je onmiddellijk 106 euro vastrecht betalen. We zijn het er allebei over eens dat dat niet de bedoeling kan zijn.

Door mee te denken, probeer ik oplossingen te zoeken die de studenten niet op kosten jagen die ze eigenlijk niet verdienen.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over waterscans – 2640 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Voorzitter, minister, collega's, deze opvolgingsvraag over waterscans is al aan bod gekomen in de commissievergadering van 14 juni. Beschermde klanten kunnen gratis een waterscan krijgen. Bij het uitvoeren van een waterscan worden aan de hand van de opvolging van de watermeterstand, de werking van de watermeter en een rondgang in de woning klanten aangezet om duurzaam om te gaan met water en waterbesparende maatregelen te nemen.

Minister, uit cijfers blijkt dat er weinig waterscans werden uitgevoerd in anderhalf jaar tijd, namelijk 149. In juni hebt u bevestigd dat het aantal waterscans te beperkt is en dat er grote verschillen zijn tussen de drinkwatermaatschappijen. Op basis van de gedachtewisseling in juni gaf u aan de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) de opdracht om te onderzoeken wat de knelpunten zijn inzake de waterscan en hoe het komt dat er zo weinig scans worden uitgevoerd en welke rol de drinkwatermaatschappijen hierin spelen of zouden kunnen spelen. In de commissievergadering van juni hebben de minister en ikzelf de suggestie gedaan ook de energiesnoeiers in te schakelen voor waterscans, naar analogie met de energiescans die worden uitgevoerd in woningen door de energiesnoeiers.

Minister, kunt u toelichten of er al resultaten gekend zijn van het onderzoek dat de VMM zou uitvoeren? Is er al nieuws over de rol van het eventueel inschakelen van energiesnoeiers voor het uitvoeren van waterscans? Het afstemmen van energie en water zou ten goede komen van de beschermde klanten.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Er is inderdaad een evaluatie gebeurd door de VMM. Er zijn enkele werkpunten uit gekomen, zoals het verhogen van de bekendheid van de waterscan bij de doelgroep en de intermediairen, de evaluatie van de doelgroep die recht heeft op de gratis scans, het gericht aanbieden van de waterscans door de drinkwatermaatschappijen, OCMW's of andere intermediairen aan de klanten.

Een eerste overleg daarover heeft plaatsgevonden met de drinkwatermaatschappijen op 12 september. Dat is constructief verlopen. Het heeft tot doel tot een afsprakenkader te komen, dat toelaat dat de toepassing van de waterscan kan worden verbeterd. De vraag of het inschakelen van de energiesnoeiers voor het uitvoeren van de waterscan opportuun is, maakt deel uit van de evaluatie die de VMM in samenwerking met de drinkwatermaatschappijen uitvoert.

Enkele drinkwatermaatschappijen zoals FARYS en De Watergroep werken nu al samen met energiesnoeiers. FARYS heeft zijn gemeentelijke vennoten bevraagd naar geïnteresseerden om de opleiding tot waterscanner te volgen. Een aantal gemeentes hebben in antwoord op die vraag energiesnoeiers opgelijst. Op basis van die bevraging zullen we eventueel verdere stappen zetten richting energie. Dit is de stand van zaken. We zetten absoluut verder in op alle werkpunten.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, ik dank u voor uw antwoord en voor de concrete stappen die reeds zijn gezet sinds de vraag van juni. Er is overleg geweest met de drinkwatermaatschappijen om te komen tot een afsprakennota. De drinkwatermaatschappijen hebben blijkbaar ook zelf het initiatief genomen naar FARYS en De Watergroep. Ze hebben hun lokale partners gevraagd om ook energiesnoeiers in te schakelen om waterscans uit te voeren. Het is nog even wachten op de concrete afsprakennota zodat de waterscans goed bekend kunnen worden gemaakt. Er moet vooral werk van worden gemaakt om ze gericht aan te bieden. Ik wil nogmaals wijzen op de synergieën die er te vinden zijn tussen het beleid op vlak van water en op vlak van energie die de beschermde klant alleen maar ten goede kunnen komen, zeker en vast aan mensen die het risico lopen in een armoedeproblematiek terecht te komen.

De voorzitter: De heer Beenders heeft het woord.

Rob Beenders (sp.a): Ik heb nog een technische vraag waarvan ik niet weet of u ze nu kunt beantwoorden. Hebt u zicht op de impact van de besparingen die er worden gerealiseerd na een waterscan? Het is goed om waterscans te promoten, maar wordt er bijgehouden wat de impact is voor en na een waterscan? Als er geen besparing is nadat er een waterscan is uitgevoerd, heeft het misschien ook geen zin om ermee verder te gaan. Ik trek ze niet in twijfel, maar het zou wel nuttig zijn te weten wat de impact van een waterscan kan zijn op de factuur. Op die manier wordt het misschien gemakkelijker om mensen te overtuigen om een waterscan uit te voeren. Zijn die cijfers beschikbaar?

Minister Joke Schauvliege: Mijnheer Beenders, u stelt een terechte vraag. Ik heb die gegevens niet bij en ik weet ook niet of die evaluatie al is gemaakt. Ik zal het navragen, en als die er is, laat ik ze bezorgen aan het secretariaat van de commissie.

Valerie Taeldeman (CD&V): Wanneer zal het dossier volledig af zijn en besproken met alle betrokken partners? Wanneer zal de Vlaamse Milieumaatschappij klaar zijn met een algemene visienota omtrent de scans?

Minister Joke Schauvliege: Ook dat zal ik bezorgen aan het secretariaat.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Valerie Taeldeman aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over pmd-inzamelingen – 2641 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Minister, met deze vraag om uitleg wil ik polsen naar eventuele resultaten. Begin 2016 werden in een aantal gemeenten, waaronder Aalter, Wervik en Waregem, proefprojecten opgezet met alternatieve inzamel-scenario's voor pmd. De huidige pmd-inzameling van plastic flessen en flacons wordt er uitgebreid met harde plastics en eventueel met zachte plastics zoals folies en zakken. Het proefproject werd omgedoopt tot P+MD en maakt gebruik van paarse zakken, zodat het onderscheid met de gewone blauwe pmd-zakken meteen duidelijk is.

Kunt u de stand van zaken geven inzake de proefprojecten? Hoe lopen ze? Zijn er reeds resultaten gekend? Wanneer lopen deze proefprojecten ten einde en zullen de definitieve resultaten bekend zijn? Wat is de stand van zaken betreffende het in kaart brengen van andere plasticinzamelingen, naast de traditionele pmd-inzameling via de blauwe zak?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mevrouw Taeldeman, de proefprojecten zijn gestart op 1 januari. Het project in Waregem is later gestart, namelijk op 1 maart 2016. In het Vlaamse Gewest lopen er drie proefprojecten: in Waregem wordt de pmd-zak uitgebreid met harde plastic verpakkingen en een parallelle inzameling van folies in een aparte zak, in Aalter wordt de pmd-zak uitgebreid met alle plastic verpakkingen, en in Wervik wordt de pmd-zak uitgebreid met harde plastic verpakkingen. De evaluatie van deze projecten is voorzien tegen eind 2017.

Een eerste tussentijdse analyse van Fost Plus wijst uit dat de verwachte inzamel-resultaten nog niet worden behaald. Het vraagt natuurlijk een aanpassing. De ingezamelde hoeveelheden kunststoffen stijgen wel overal. In Waregem is dat plus 5,2 kilogram per inwoner per jaar, in Aalter is dat plus 4,2 kilogram per inwoner per jaar en in Wervik is dat plus 0,8 kilogram per inwoner per jaar. Het gaat om een extrapolatie. Het zijn geen volledige gegevens. Bijkomende acties, voornamelijk inzake communicatie, worden nu opgezet.

Ik heb ook een overzicht bij van het aantal Vlaamse intercommunales dat op dit ogenblik op een of andere wijze andere plastics inzamelen en ook van de ingezamelde en effectief gerecycleerde hoeveelheden restplastics. Dat zijn gegevens van 2014. Recentere zijn er niet, maar zullen binnenkort volgen. Ik zal de tabellen overmaken aan het secretariaat.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Ik heb hier achteraan niet alles kunnen horen. Ik heb begrepen dat de eindevaluatie is gepland voor eind 2017. Dan worden de definitieve resultaten verwacht voor de drie proefprojecten. Intussen is de Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM) klaar met een tussentijdse evaluatie. Ik heb niet gehoord met hoeveel het aantal kunststoffen de hoogte is ingegaan met de nieuwe zak. Kunt u dat nog eens herhalen?

De voorzitter: De heer Nevens heeft het woord.

Bart Nevens (N-VA): Het proefproject loopt, maar het is 'too little, too late'. Zoals u zelf aangeeft, zijn er intercommunales die niet hebben gewacht op een

initiatief van Fost Plus om een inzameling te doen van verpakkingsafval. Soms staat dat nog in de kinderschoenen en wordt het niet huis aan huis opgehaald. Zo heeft EcoWerf de roze zak ingevoerd, zowel voor harde plastics als voor verpakkingsmateriaal. Dat is een groot succes, waardoor de voorraad roze zakken op een minimum van tijd was uitverkocht. Men heeft zelfs een stop moeten invoeren waarbij men niet meer dan één rol per inwoner mag aankopen.

Daardoor merkt men nu dat men weliswaar met een lichte verontreinigingsgraad zit, maar dat men wel ongeveer 75 procent van de inzamel fractie kan recycleren. Ik vind het spijtig dat Fost Plus zo lang gewacht heeft om een proefproject op poten te zetten, omdat er vandaag intercommunales zijn die bewijzen dat het wel een succes is, maar die alleen niet altijd de middelen hebben die Fost Plus heeft om de kost van de ophaling te financieren. Zij worden daarvoor betaald door de verpakkingsindustrie, terwijl intercommunales een beroep moeten doen op middelen die de gemeente ter beschikking stelt. Ik hoop dat Fost Plus zo snel mogelijk tot het besef komt dat dit het enige is wat ze kunnen doen, namelijk meer verpakkingsmateriaal inzamelen. Het past ook in de circulaire economie, dat afval dat nu bij het restafval terechtkomt en verbrand wordt, hergebruikt kan worden op een milieuvriendelijkere manier dan vandaag.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega's, vrijdag is het uitvoeringsplan voor huishoudelijke en vergelijkbare afvalstoffen goedgekeurd. Daarin hebben we er als Vlaamse Regering, op mijn voorstel, heel expliciet voor gekozen om de regierol bij de lokale besturen te houden. Wat u zegt, collega Nevens, toont aan dat dat de juiste keuze is en dat de lokale besturen nu al heel veel kunnen doen om de hoeveelheid restafval naar beneden te halen.

De proefprojecten zijn er omdat wij de verplichting al hebben ingevoerd: vanaf 2019 is Fost Plus verplicht om dat op te halen. Men is nu aan het bekijken hoe dat het best verloopt. Het voordeel met het systeem van de blauwe zak is dat het gemakkelijk is voor de consument. Bij het systeem dat sommige intercommunales nu hanteren, moet je het vaak zelf nog eens apart inzamelen en naar het containerpark brengen. Het is veel beter als je het allemaal heel eenvoudig in je blauwe zak kunt doen. Het heeft inderdaad veel te lang geduurd. Daarom hebben we ook doorgedruwd, nu de proefprojecten er zijn en de datum vastligt.

Collega Taeldeman, ik zal de resultaten nog eens herhalen. In Waregem: plus 5,2 kilogram per inwoner per jaar. In Aalter: plus 4,2 kilogram per inwoner per jaar. En in Wervik: plus 0,8 kilogram per inwoner per jaar. Dat zijn voorlopig de resultaten die we met die proefprojecten halen. Wat de andere plastics betreft, heb ik de volledige tabel bezorgd aan het secretariaat.

De voorzitter: Mevrouw Taeldeman heeft het woord.

Valerie Taeldeman (CD&V): Bedankt om die cijfers nog even te herhalen, minister. Is het mogelijk om ons ook de tussentijdse evaluatie over te maken? In het plan dat vrijdag door de regering is goedgekeurd, wordt inderdaad meer het accent gelegd op de regie van lokale besturen. Daarom zou het ook interessant zijn om die resultaten te mogen ontvangen, om te kijken op welke manier lokale besturen daar blijvend op kunnen inzetten.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Wilfried Vandaele aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over het technisch beheer door het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) van gebieden die niet zijn eigendom zijn
– 2687 (2015-2016)**

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Minister, ik stelde onlangs een schriftelijke vraag over ontbossingen en compenserende bebossingen op terreinen in eigendom of in beheer van het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB). In uw antwoord stelde u dat het ANB geen gegevens ter beschikking heeft over ontbossingen en bebossingen op terreinen die niet in eigendom, maar enkel in beheer van het ANB zijn. Ik vond dat vreemd. Je zou van het agentschap verwachten dat men dat allemaal netjes bijhoudt en monitort, niet alleen wat op de eigen terreinen gebeurt, maar ook op de terreinen die men beheert.

Kunt u toelichten waarom die gegevens niet worden bijgehouden in situaties waarin het ANB een terrein beheert? Je zou verwachten dat zij op de hoogte zijn van wijzigingen in vegetaties enzovoort.

Ontbossing en compenserende bebossing zijn de afgelopen jaren – en onlangs hebben we nog het kritische rapport van het Rekenhof daarover gekregen – thema's gebleken die maatschappelijk gevoelig liggen. Bent u van plan om het ANB de opdracht te geven om die gegevens voortaan wel te registreren, dus niet alleen voor terreinen die eigendom zijn van het ANB, maar ook voor de terreinen die zij beheren? Welke eventuele knelpunten dienen volgens u te worden weg-gewerkt om die registratie van gegevens voortaan te laten gebeuren?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Collega Vandaele, die gegevens worden bijgehouden in de beheersplannen voor de terreinen die in beheer zijn van het ANB. Het grote probleem is dat men daar geen digitaal overzicht van heeft. Men heeft geen databank waarin alle gegevens van die beheersplannen zitten. Ik heb dat zelf, tot mijn grote verbazing, vastgesteld naar aanleiding van de doorlichting van het Rekenhof. Dat kan natuurlijk niet. Er zijn databanken van van alles en nog wat, maar dat heeft men blijkbaar niet.

Wij hebben dus de opdracht gegeven, en daar ook de budgetten voor uitgetrokken, om dat nauwgezet digitaal bij te houden. Ondertussen heb ik ook al de opdracht gegeven om dat ook te registreren.

Ik heb dat samen met u vastgesteld en vind ook dat dat niet kan. Ik ben het daar volledig mee eens.

De voorzitter: De heer Vandaele heeft het woord.

Wilfried Vandaele (N-VA): Bedankt voor uw antwoord, minister. Ik leid eruit af dat dat evengoed over terreinen in beheer als terreinen in eigendom gaat. Dan is dat inderdaad een goede zaak, want je zou van het agentschap verwachten dat het daar een voortrekkersrol en een voorbeeldfunctie vervult. Bedankt dat u zo snel tot actie bent overgegaan.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Lydia Peeters aan Joke Schauvliege, Vlaams minister van Omgeving, Natuur en Landbouw, over de bezorgdheid van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) inzake de vooruitgang van het digitale proces met betrekking tot de omgevingsvergunning

– 2722 (2015-2016)

Voorzitter: mevrouw Tinne Rombouts

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Lydia Peeters (Open Vld): Voorzitter, minister, collega's, er is wat bezorgdheid over de vooruitgang van het digitale proces met betrekking tot de omgevingsvergunning. We hebben allemaal kunnen lezen in de nieuwsbrief en in het verslag van de raad van bestuur van de Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG) van de vergadering van 7 september dat er wat bekommernissen zijn. De VVSG heeft een bevraging uitgevoerd en ruim tweehonderd antwoorden gekregen van lokale besturen, en daaruit blijkt dat er toch wel wat ongerustheid is.

Het Omgevingsdecreet dateert van 25 april 2014, het uitvoeringsbesluit van 27 november 2015 en de publicatie van het uitvoeringsbesluit van februari 2016. Na een jaar zou het dan allemaal perfect in orde moeten zijn, namelijk per 23 februari 2017.

Ik zal niet het volledige verslag van de VVSG overlopen. Iedereen heeft dat kunnen lezen. Alleszins is er een grote bekommernis over de software, die niet tijdig klaar zou zijn. Ik heb begrepen dat men daarover recent nog samen heeft gezeten en dat men alles op alles zou zetten om die software toch tijdig klaar te krijgen. Ik heb ook begrepen dat er eind oktober, begin november een nieuwe vergadering gepland is.

Software is één probleem. Een ander probleem zou zijn dat er nog tal van knelpunten zijn inzake de invoering van het digitale loket. We weten dat men al sinds september 2014 bezig is met de digitale bouwaanvragen. Toen zijn de pilootprojecten gelanceerd.

We weten dat een aantal lokale besturen al sinds 2015 actief zijn met de digitale bouwaanvragen. Tot nu is niet iedereen daarmee bezig. Ik ken de recentste getallen niet met betrekking tot het aantal lokale besturen dat momenteel digitaal werkt. Op de website kunnen we dat voor elke provincie zien. Ik heb uit mijn bevraging alleszins kunnen afleiden dat toen amper 20 procent digitaal bezig was. Ondertussen zal al heel wat zijn bijgebeend. Toch zijn nog lang niet alle lokale besturen met de digitale bouwvraag bezig. 23 februari 2017, de datum waarop de hele omgevingsaanvraag digitaal moet worden behandeld, is niet meer zo veraf.

Ik heb vernomen dat er nog wat problemen zijn. Dit is vooral het geval voor het departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE). Er zijn problemen met de digitalisering. Verder zouden de adviesinstanties zich wel eens weigerachtig opstellen om te digitaliseren. De tijd dringt echter. We moeten allemaal in dezelfde richting kijken. We moeten er zo snel mogelijk voor zorgen dat alles in kannen en kruiken is. We moeten vermijden dat straks wordt voorgesteld om de termijnen te verdagen.

Ik weet niet of er een causaal verband is, maar ik heb een offerte ontvangen. De raad van bestuur heeft op 7 september 2016 vergaderd. Ik heb deze vraag om uitleg op 13 september 2016 ingediend. Op 15 september 2016 heb ik van een softwarebedrijf al een offerte gekregen om in een volledig digitaal omgevingsloket in te stappen. Vandaag heeft het lokaal bestuur waar ik deel van uitmaak

een uitnodiging ontvangen om een infosessie en een demonstratie bij te wonen. Beide zullen eind november of begin december 2016 plaatsvinden. Dit is mischien wel goed nieuws.

Minister, ik weet niet of dit element in uw antwoord is opgenomen, maar ik vind het markant dat in die offerte al sprake is van een bijkomende subsidie. Als lokaal bestuur hebben we in april 2015 ingetekend voor de digitale bouw-aanvraag. We hebben toen een subsidie gekregen. We juichen natuurlijk toe dat er nu een bijkomende subsidie blijkt te zijn voor de lokale besturen die in de volledig digitale omgevingsvergunning instappen. Dat is sowieso goed nieuws.

Ik kom even terug op de vragen die ik heb ingediend. Wat mijn eerste vraag betreft, wil ik het vooral hebben over de bekommernissen die door de VVSG zijn geuit. Welke concrete acties onderneemt u om de knelpunten op het terrein zo snel mogelijk te verhelpen? Kunt u hier een overzicht van geven?

Ten tweede, welke problemen zijn er momenteel met de softwareleveranciers? Hoe zult u ervoor zorgen dat ze allemaal tijdig klaar zullen zijn en dat het dossier-behandelingssysteem voldoende zal zijn aangepast? Ik denk dan vooral aan de bemerkingen van het departement LNE en aan de zeer uitgebreide bijlage met betrekking tot de milieuvergunning die in november 2105 aan de uitvoerings-besluiten is toegevoegd. Ik zou op dat vlak graag een stand van zaken krijgen.

Ten derde, uit de bevraging van de VVSG blijkt dat de lokale besturen nog heel wat nood hebben aan communicatie en aan praktische opleidingen. Kunt u uiteenzetten welke initiatieven u op dit vlak plant?

Ten vierde, acht u de invoering van de digitale omgevingsvergunning op 23 februari 2016 nog een haalbare en realistische kaart?

Ik weet niet of u al op mijn vijfde vraag zult kunnen antwoorden. Dit is immers een bijkomende vraag die ik nu zou willen stellen. Hoe verhoudt dit zich ten opzichte van de professionele indieners? Zult u hun ook tot digitale indiening verplichten? Zullen die indieners nog steeds voor de gewone papieren versie kunnen kiezen of wilt u de overstap naar een verplichte digitale indiening maken?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Voorzitter, dit is een terechte vraag om uitleg. Een verandering vraagt altijd een aanpassing en leidt tot heel wat onzekerheid op het terrein. Vanuit het beleid trachten wij die onzekerheid zo veel mogelijk weg te werken.

Het zal van de lokale besturen een hele aanpassing vergen. We dringen er dan ook op aan dat ze nu al ervaring met de digitalisering opdoen door in de digitale bouw-aanvraag in te stappen. Ik denk dat daar momenteel al 150 gemeenten op hebben ingetekend. Ik heb me laten vertellen dat we tegen het einde van dit jaar aan 230 gemeenten zullen zitten. Dat het snel vooruitgaat, is goed nieuws.

Wat de door de VVSG gesignaleerde knelpunten betreft, valt het me op dat die de facto geen betrekking hebben op de werking van de huidige digitale bouw-aanvraag. Alle adviesinstanties die op basis van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO) advies moeten verlenen, doen dit momenteel digitaal. Er zijn adviesinstanties die in het licht van de aanvraagprocedure optioneel een advies kunnen verstrekken maar ervoor kiezen nog niet digitaal te werken. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de adviesinstanties.

Wat de omgevingsvergunning betreft, is het probleem opgelost. Hier is enkel nog een digitaal advies mogelijk. Het is verplicht elk advies digitaal te verstrekken.

De digitale beoordeling van de plannen maakt deel uit van de interne werking van een bestuur. Aangezien alle plannen verplicht in pdf-formaat worden geleverd, staan er veel hulpmiddelen ter beschikking waaruit een bestuur kan kiezen. Het gaat om gratis en te betalen hulpmiddelen. Het staat elk bestuur vrij te kiezen wat het beste bij de eigen aanpak past. Uit de feedback die ik van lokale besturen heb gekregen, blijkt dat de digitale beoordeling van de plannen wel een aanpassing vergt, maar dat het na verloop van tijd vlot verloopt.

Een ander knelpunt betreft de dubbele digitale handtekening. Dit is in de eerste plaats een juridische vraag over de rechtsgeldigheid van besluiten. Elk bestuur heeft de keuze en kan zelf bepalen met welk systeem het besluiten op een rechtsgeldige wijze digitaal wenst te ondertekenen.

De Vlaamse overheid biedt de mogelijkheid aan het digitaal tekenplatform te gebruiken om een bestand ondertekend klaar te maken. De functionaliteiten hiervan zullen op korte termijn en zeker voor de inwerkingtreding van de omgevingsvergunning worden uitgebreid. De plaatsing en de opvolging van digitale besluiten zal op een zeer gebruiksvriendelijke wijze worden ondersteund.

Samenvattend kan ik stellen dat er, naast de sluitende regelgeving inzake de digitale communicatie, bij de lokale besturen ook een terechte bekommernis leeft om de interne digitale werking en de keuzes die in dit verband moeten worden gemaakt. Ik zal straks nog even op de initiatieven inzake communicatie ingaan. Daarnaast is mijn administratie steeds bereid vragen van de gemeenten hierover te beantwoorden.

De dienstenleveranciers van de Vlaamse overheid en van de lokale overheden en provincies werken al vele jaren intensief samen. Naast de reguliere contacten met de informaticadienstenleveranciers voorzie ik ook in rechtstreeks bilateraal overleg. Op die manier gaan we na wat nodig is om tijdig klaar te zijn.

Met het oog op de implementatie van de omgevingsvergunning werkt een stuurgroep aan de coördinatie en de uitwerking van de flankerende maatregelen. De VVSG en de Vereniging van Vlaamse Provincies (VVP) zijn in deze stuurgroep vertegenwoordigd. De lokale besturen, zowel de gemeenten als de provincies, zijn bij de uitwerking van het flankerend beleid in onze ogen prioritaire klanten. We hebben, samen met de VVSG, de VVP en Vlinter vormingsdagen georganiseerd. Die vormingsdagen waren ook voor de omgevingsambtenaren bedoeld. Ik heb dit al een paar maal in deze commissie overlopen.

Na een eerste reeks infodagen zal in de loop van november en december 2016 nog een nieuwe reeks plaatsvinden. Er zijn er in 2014 en in 2015 al een pak georganiseerd. Dat wordt nu voortgezet. Het zal om kleine groepen gaan en de uitleg zal zeer praktijkgericht zijn.

Naast al deze opleidingen heeft mijn administratie ook een leidraad opgesteld die voor een praktische verduidelijking zorgt. De papieren versie is tijdens de infodagen verspreid. Elke gemeente heeft een exemplaar ontvangen. De leidraad is ook beschikbaar op www.omgevingsloket.be. Deze website is overigens aangepast. De nieuwe versie is begin juli 2016 gelanceerd. De Vlaamse overheid zal deze website voortaan gebruiken als de website waar alle informatie in verband met de omgevingsvergunning wordt verzameld. De website bevat een overzicht van alle regelgeving, de leidraad, andere documenten, presentaties, de nieuwsbrieven en ook vaakgestelde vragen.

Ook in het regulier aanbod van de Vlaamse overheid is er aandacht voor de omgevingsvergunning. Het Atrium Lerend Netwerk heeft de gemeenten gedurende 2015 en 2016 systematisch gewezen op het belang van een instap in de digitale bouwaanvraag. In het vervolg op de atria op maat voor de vroege

starters heeft Ruimte Vlaanderen diverse lokale atriumsessies georganiseerd. Zoals ik hier al eerder heb aangehaald, gaat het om een heel pak sessies.

Tot slot wil ik nog mededelen dat het mijn bedoeling is de gemeenten ook financieel te ondersteunen. In het besluit van de Vlaamse Regering van 4 april 2014 is een eenmalige subsidie vastgelegd voor de digitalisering van het beleid inzake ruimtelijke vergunningen.

De bedoeling is deze subsidie te vervangen door een eenmalige subsidie voor de digitale behandeling van de omgevingsvergunning. Het dossier staat voor definitieve goedkeuring op de agenda, normaal gezien deze week. De start van de omgevingsvergunning is gepland voor 23 februari. We doen er alles aan om dat vlot te laten verlopen. U vroeg naar de professionele aanvragers. Het is zo dat in de aanpassing van de codex staat dat dit digitaal moet gebeuren.

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Lydia Peeters (Open Vld): Wat de vormingsdagen en de website betreft, kan ik positief zijn. Daarom is al heel wat werk geleverd. Wat me een klein beetje zorgen baart, is dat er tegen het einde van het jaar 230 lokale besturen digitaal moeten werken. Nu zijn dat er nog maar 150. Dat zijn er nog een dikke 100 te gaan. Die zullen moeten bijbenen. U hebt altijd opgeroepen om zo veel mogelijk al met de digitale bouwvraag te werken om later de digitale omgevingsvergunning vlotter te laten verlopen. Blijkbaar heeft 1 op de 3 besturen daar geen oren naar. Hoe moet dat nog lukken?

Op een van de laatste infovergaderingen in juni heb ik gehoord dat men het meeste moeite heeft met het luik LNE of met de milieuvergunning aan zich. Het digitale luik van de bouwvergunning zijn we intussen allemaal gewoon. Ik verwijs naar het besluit van november 2015 toen de milieuvergunningen werden uiteengezet in het Omgevingsdecreet. De bijlage omvat talloze pagina's. Ik weet niet of iedereen ze al geanalyseerd heeft, maar het is zo'n complex verhaal.

Los daarvan: ik heb vernomen dat we eind november, begin december van een leverancier een demo kunnen krijgen. Dat is positief. Bijkomend kunnen we nog aanspraak maken op een subsidie. Dat vinden wij natuurlijk ook altijd positief. Ik dank u voor uw antwoord, minister.

De voorzitter: Mevrouw Pira heeft het woord.

Ingrid Pira (Groen): Ik sluit me aan bij de bezorgdheid van mevrouw Peeters en van de VVSG. Mevrouw Peeters heeft het niet gezegd, maar ze zijn zo bezorgd dat ze de datum van 23 februari zouden willen uitstellen met negen maanden om zeker te zijn dat alle gemeenten mee zijn.

Ik heb onlangs nog een schriftelijke vraag daarover gesteld: wat als niet iedereen klaar is? Bent u bereid om de implementatie te bevriezen tot alle gemeenten klaar zijn? Daar hebt u op geantwoord dat die vraag niet aan de orde was aangezien er geen aanwijzingen waren dat er vertraging zal optreden. Dat was drie maanden geleden.

De VVSG heeft die aanwijzing blijkbaar wel, in die mate dat ze ervoor pleiten om het negen maanden uit te stellen. Ik wil er u nog op wijzen dat de gemeenten er allemaal toe verplicht zijn om de vergunningsaanvragen vanaf februari digitaal af te handelen. Dat gaat dan niet meer op papier. Als dat digitaal niet mogelijk is, moet het uitvoeringsbesluit worden aangepast. Het is een houding van voorzichtigheid. Ze willen extra werk voorkomen. Als er een paar niet mee zijn, zitten ze al in de problemen. De VVSG vraagt om uitstel.

Minister, u hebt die vraag van de VVSG wellicht ook gelezen. Bent u bereid om daarop in te gaan? Denkt u daarover na? Niemand twijfelt aan uw goede bedoelingen. Iedereen staat ongelooflijk achter die digitale vergunning en de omgevingsvergunning. Maar is iedereen mee? Als niet iedereen mee is, verzeilen we op veel vlakken in tal van problemen.

De voorzitter: De heer Nevens heeft het woord.

Bart Nevens (N-VA): Minister, voorzitter, inzake de digitale vergunning en de omgevingsvergunning en de dunne lijn tussen deze beide pleit mijn fractie om geen uitstel toe te staan. Wij voelen – en de enquête van de VVSG heeft dat aangetoond – dat de gemeentebesturen altijd alles uitstellen tot de laatste kans. Vandaag is het moment om iedereen bewust te maken van de verplichte omschakeling. We mogen dat moment niet laten passeren. Ik pleit er wel voor om een tandje bij te steken.

De taskforce is vorige vrijdag samengekomen rond de software en ICT-ondersteuning. Wat was het resultaat daarvan? Krijgt men de procedures op het niveau van het uitwisselingsplatform klaar? Als de signalen die mevrouw Peeters ontvangen heeft, dat LNE niet zo happig is om mee te stappen in dat digitaal verhaal, kloppen, zou dat een spijtige zaak zijn.

Het uiteindelijke doel was de samensmelting van de bouw- en de milieuvergunning tot een omgevingsvergunning. Het zou erg zijn, mochten administraties bewust of onbewust roet in het eten gooien en vertragingsmanoeuvres invoeren. Uiteindelijk moeten we tot een digitale omgevingsvergunning komen. De Vlaamse Regering schuift haar visie van Radicaal Digitaal sterk naar voren, mijn fractie ondersteunt dat.

De voorzitter: De heer Dochy heeft het woord.

Bart Dochy (CD&V): Mevrouw Pira, ik heb waarschijnlijk iets gemist, maar de formele vraag van de VVSG om uitstel van zes of negen maanden zegt me niets. Het verwondert me dat u dat hier zo expliciet stelt.

Natuurlijk, de overheid moet klaar zijn om die vergunningen af te leveren en te verwerken en dergelijke. Er worden voldoende of toch heel veel inspanningen geleverd vanuit de administratie om de gemeenten op weg te helpen, maar ik maak me toch nog wat zorgen over degenen die de aanvraag formeel moeten indienen, zoals de architecten. In de milieustudiebureaus heb ik meer vertrouwen, die zijn echt wel bezig met de digitalisering en zo. Maar er is een hele generatie van architecten die het net iets moeilijker zal hebben om die stap te zetten. Biedt de overheid hun voldoende opleidingsmogelijkheden zodat ook zij kunnen bijbenen om de digitale vergunning aan te vragen?

Tinne Rombouts (CD&V): Ik sluit me aan bij de vraagstelling. Als er bezorgdheden zijn bij zo'n revolutionaire stap, moeten we daar inderdaad allemaal begrip voor hebben. We moeten de zaak bezorgd en nauwgezet opvolgen. Dat is heel normaal. Het is een ongelooflijke stap die we in februari gaan zetten. We hebben hier de afgelopen tien, vijftien jaar over gesproken in de commissie. We kunnen niet zeggen dat het een overhaaste beslissing is. Wie dat probeert te beweren, moet de verslagen en de geschiedenis van het hele dossier eens bekijken.

Het voordeel van die duidelijke datum is toch dat iedereen weet naar welke datum ze moeten toewerken. Het is echt geen goed idee – ik wil daar geen verantwoordelijkheid voor dragen – om nu mist te gaan spuien, alsof die datum nog naar voren of naar achteren kan worden geschoven. Daarmee zouden we mensen op het verkeerde been zetten.

Er is altijd een voortrekkersgroep, een middengroep en een groep die later komt. Dat zal hier ook niet anders zijn. Als er op het einde van het jaar 130 gemeenten mee zullen zijn, dan wil dat zeggen dat er nog wat werk te wachten staat. Die datum is echt cruciaal, zodat iedereen zeer goed weet naar welk moment ze moeten streven. Het zou heel jammer zijn als we daarover onduidelijkheid, mist of troebelheid proberen te creëren. Die weerbots zou niet goed zijn voor deze revolutionaire stap, waar we al lang op zitten te wachten.

Net als de heer Dochy wil ik ook extra aandacht vragen voor de gemeenten die vandaag de stap al zetten. Ik kan iedereen aanraden om die stap te zetten. De ervaringen die je als gemeente opdoet, kunnen alleen maar positief zijn. Op die manier gaan gemeenten ook indieners sensibiliseren om eraan te denken dat ze het in februari digitaal moeten indienen. Het gaat niet enkel over een generatie die misschien nog niet zo digitaal werkt: zelfs bij grote ontwikkelaars, architecten, projectontwikkelaars, landmeters en andere professionele aanvragers staat de bewustwordingsknop van die datum nog niet aan. De aandacht daarvoor kan zeker nog worden verscherpt. Eventueel kan er ook extra begeleiding worden gepland.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: De taskforce – alle betrokken actoren die samen-zitten – maakt ook de stand van zaken op. Wat is zijn conclusie? Dat is wat ik daarnet heb uiteengezet.

Voor alle duidelijkheid, er is geen vraag van de VVSG tot uitstel van de datum. Een paar maanden geleden zijn er stemmen in die zin opgegaan. Maar op de laatste taskforce is heel uitdrukkelijk gevraagd aan de VVSG of ze voor uitstel pleit, en het antwoord was: "Nee, we pleiten niet voor uitstel." Dat is een goed signaal. Iedereen werkt samen naar die datum.

De digitalisering van de bouwvergunning is een feit. Binnen LNE is dat een bijzondere uitdaging, maar er wordt hard aan gewerkt en er zijn al stappen gezet. Hoe komt het dat dat een bijzondere uitdaging is? Dat is omdat het veel ingewikkelder is. Je moet rekening houden met al die verschillende aspecten. Een bouwvergunning zit iets minder complex in elkaar dan milieu, waar je met al die verschillende criteria rekening moet houden. De digitalisering vraagt op dat vlak meer inspanningen. Er wordt aan gewerkt, er zijn stappen vooruit gezet, en dat moet ook.

Voor de professionele aanvragers is er samen met de grootste architectenverenigingen een specifieke opleiding gepland. Die wordt herhaald zodat die mensen goed worden geïnformeerd. Dat geldt ook voor anderen die daarmee worden geconfronteerd. De professionele aanvragers zullen het digitaal moeten doen. De burger die de kans niet heeft om het digitaal te doen, zal het nog analoog kunnen doen. Daarvoor zullen de gemeenten een oplossing moeten bieden. Vaak gaat het om eenvoudige aanvragen. Je zult geen ingewikkelde aanvraag doen als je geen architect of iemand anders onder de arm hebt genomen. Al bij al zal dat best wel meevallen.

We staan dus nog voor grote uitdagingen, maar we gaan ervoor. Ook de laatste gemeenten die misschien koudwatervrees hebben, kijken steeds meer uit om dat intergemeentelijk te doen. Die gemeenten zijn vaak klein en kunnen niet zo goed overweg met die nieuwe uitdagingen. Gelukkig wordt het steeds meer intergemeentelijk aangepakt.

De voorzitter: Mevrouw Peeters heeft het woord.

Lydia Peeters (Open Vld): We moeten nadrukkelijk zeggen dat het uiten van de bezorgdheid of 23 februari kan worden gehaald, niet hetzelfde is als nu al om

een uitstel vragen. Dat doen we allemaal niet. We weten al lang genoeg dat we de digitale weg opgaan. We moeten alles op alles zetten om die datum van 23 februari te halen.

Mijnheer Nevens, ik heb niet gezegd dat ambtenaren bij LNE niet happig zouden zijn om in te stappen. Het is vooral het feit dat het veel complexer is dan de bouwaanvraag. Zo is de VLAREM-wetgeving (Vlaams reglement betreffende de milieuvergunning) veel complexer. Het probleem is de complexiteit van de regelgeving die het ietwat moeilijker maakt om dat in een digitale versie te zetten. Dat wordt dus nog even corrigeren.

We hebben een uitnodiging gekregen van een softwareleverancier om een demo en een infosessie bij te wonen eind november en 1 december, en dat stelt me al een beetje gerust. De softwareleveranciers zijn dus aan het bijbenen en trachten die datum te halen.

De overige lokale besturen die nu nog geen digitale bouwaanvragen doen, moeten we blijven sensibiliseren. Dat is zeker een goed opzet. Als het kleine gemeenten zijn, kan het inderdaad via intergemeentelijke samenwerkingsverbanden. We moeten toch alles op alles zetten om die datum te halen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.